

Rahvuslik sümbol

Geomeetiline vööornament on kujunenud rahvuslikuks sümboliks.

Vööd on saanud oma nimetuse – kiri-, kõla-, võrk-, helmesvööd – kudumistehnika järgi. Kõige enam on levinud kirivööd. Näiteks Eesti Rahva Muuseumi kogus olevast ligikaudu 5500 vööst on kirivöösid 4500.

Kirivööil on reljeefne, detailirohke ja keeruka struktuuriga kiri. Esialgu olid kirivöö mustrid valdavalt geomeetrilised: ringid, rombid, kolmnurgad jne. Seejärel levisid kristliku kiriku sümbolid, nagu kaheksakand, kaksikrist.

18.–20. sajandi vöökirjade mustrid olid seotud ümbritseva keskkonnaga. Näiteks lambasilma ja männiaru kiri, rehapulga ning veskiratta kiri, kassikäpa ja ristiku kiri. Kõiki neid annaks loetleda.

Vööde kudumine oli karjalaste lisatöö. Setu tüdrukud kudasid ilusaid vöösid juba 10-aastaselt. Veimevakka hakati valmistama varakult ning sinna kuulusid ilmingimata vööd, mida siis pulmalistele kingiti. Neid kooti ka külaneidude ühistel käsitööõhtutel, kus mõnusa jutuvestmise saatel edenes töö jõudsamalt. Vöösid kinkisid pruudid peigmeestele enne pulmi, neid anti tasuta kirikuõpetajale laulatuse eest ja teenijatüdrukute palkamisel kauba kinnituseks.

Maagiline jõud

Kui tänapäeval on rahvarõiva vöö pigem kaunistus, siis ennevanasti oli sellel praktiline otstarve. Vöö hoidis üleval seelikut, mõnel pool kanti seda ülerõivaste, suvel aga särgi peal. Kaks-kolm korda ümber keha keritud vöö andis ka sooja.

Vöötatud tüdrukud said peene piha. Vöö ülesanne oli veel toetada keha ja hoida raske töö tegijat venituste eest.

Vööle omistati võimet kaitsta kandjat kurjade vaimude ning nõiduse eest, eriti kui selle mustris olid maagilised sümbolid – ristid ja rombid. Vööga arstiti roosi ja ussihammustust, see seoti ümber ussipaistetuse.

Vöökirjades on palju pruuni ja punast, elujõu värvi. Vanasti värviti ikka taimedega, eks nende kättesaadavusest olenenud ka kirjade põhivärvid. Punast andsid madarajuured, pruuni paakspuukoor, käbid, sammal, pohlavarred. Sinist sai mustikatest. Need ongi kõige levinumad vöökirjade värvid.

Viimistlemist ootavad Lihula ja Jüri kihelkonna vööd.